

„Mano tėviškės dirvonuose, menu,
pasiliko daug brangiųjų akmenų“

Virtuali paroda išeiviui,
poetui Vincui Jonikai (1918–2006)
iš Mantvydų kaimo, Telšių rajone

Telšių rajono savivaldybės
Karolinos Praniauskaitės
viešoji biblioteka

2023

Vyr. bibliografė Kristina Momkienė

Poetas Vincas Jonikas gimė 1918 m. gegužės 30 d. Mantvydų kaime, Telšių rajone, prie pat Virvytės upės. Jo tėvai – Antanas ir Petronėlė Jonikai. Petronėlė Kinčiutė Jonikienė mirė jauna 1928 m. Vincą ir jo 9 metų broliuką Antaną užaugino ir į mokslus išleido pamotė Stanislava Jogminaitė Jonikienė.

Vincas mokėsi Kaunatavos pagrindinėje mokykloje. Jo pirmoji mokytoja – Konstancija Bubėnaitė, kuriai jis paskyrė vaikiškų eilėraščių knygele „Skambutis“. V. Jonikas iš vaikystės pasakojo prisimenąs Kaunatavos bažnyčios pašventinimą 1924 m.

Baigęs pradinę mokyklą, vėliau mokslus tęsė Telšių dailės mokykloje, kurioje mokėsi gaminti baldus. Namuose buvo nemažai jų padaręs. Pamotės paragintas įstojo į Plinkšių žemės ūkio mokyklą, kurią 1937 m. sėkmingai baigė. Ten besimokydamas turėjo daug draugų, bendraminčių, dalyvavo visokiuose rateliuose, pradėjo daugiau rašyti eiles. Bendravo su telšiškiu poetu, fotografu Alfonsu Budginu, su kuriuo buvo iškeliavęs ieškoti nuotykių pėsčiomis į Klaipėdą. Grįžo kupinas įspūdžių traukiniu ir ilgai pasakojo apie savo kelionę.

Vincą traukė poezija. Nors tėvai gyveno ūkiškai ir darbų netrūkdavo, atėjus įkvėpimui jis mesdavo visus darbus ir eidavo į klėtėlę po beržu rašyti.

Kurį laiką mokėsi menų mokykloje Vilniuje, bet dėl pinigų stygiaus jos nebaigė ir grįžo į tėviškę. Vėliau įstojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Iki prasidedant karui tarnavo Panevėžio aviacijos batalione ir labai tuo didžiavosi.

Karo laikotarpiu, kai Lietuvos teritorija buvo okupuota rusų, Vincas Jonikas ūkininkavo su tėvais tėviškėje. Labai išgyveno dėl Lietuvos okupacijos. Slapta susirinkdavo su bendraminčiais, diskutuodavo, kaip padėti Lietuvai. Vokietijos okupacijos laikotarpiu dirbo Kaunatavos raštinėje.

1944 m. spalio 4 d. artėjant sovietų armijai su tėvu ir broliu Antanu pasitraukė į vakarus, nes jautė, kas jų laukia, jeigu pasiliks. Pasikinę pora arklių, susėdo į ratus su dar keturiais kaimo vaikinais – dviem broliais Paulauskais, Spirgiu, Vaitiekumi – ir iškeliavo į nežinią. Lietuvoje liko Stanislava Jonikienė ir vos keturių mėnesių Vinco sesutė Regina. Moteris su kūdikiu turėjo pasitraukti iš savo namų, kuriuose apsigyveno svetimi, ir gyventi pas kitus žmones.

Pasiekę Vokietiją Jonikos ten išbuvo 4 metus, kol gavo pilietybę. 1949 m. išvyko į Ameriką, kur gyveno tėvo sesuo Julija Biliūnienė. Vincas Jonikas Amerikoje dirbo visokius darbus. Gyveno Niujorke, Brukline, Floridoje. Į Lietuvą grįžęs taip ir nebebuvo. Kartą susiruošus kelionei į tėvynę pavogė visus dokumentus.

Apsigyvenęs Amerikoje Vincas bendradarbiavo su lietuvių išeivijos laikraščių ir žurnalų redakcijomis. Jo poezija ir straipsniai pasirodydavo „Karyje“, „Ateityje“, „Aiduose“, „Eglutėje“, „Žvaigždutėje“.

Išleido šešias poezijos knygas: „Trys margi laiškėliai“ (1947), „Pakeleiviai“ (1949), „Brangmens“ (1951), „Sielvarto raudos“ (1951), „Lydėjau viešnią vėtroje“ (1968), „Skambutis“ (1974).

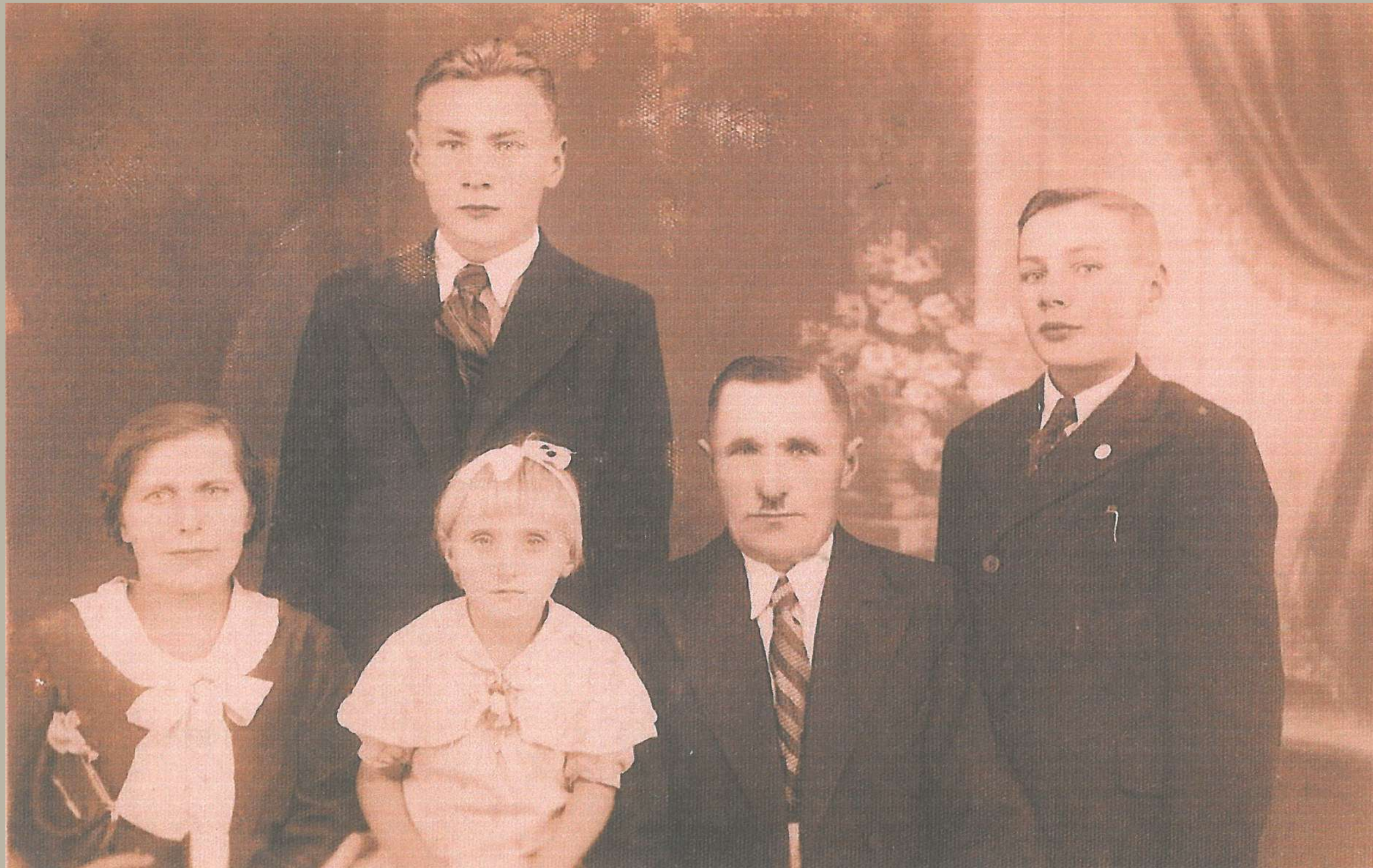

Vincas Jonikas 1943 m.

Eilės Nr.	Diena	Kada, kame, kas krikštijo, ar visomis Sakramento apeigomis ir kokiuo vardu? Kada kūdikis gimė ir kame?	Kūdikio gimdytojų vardai ir pavardės, ar tesėtoje moterystėje gyvena, kuo užsiima ir kur prisirašę. Krikšto tėvai.	Pastabos dėl sutvirtinimo Sakramento, moterystės, kunigystės, ar į vienuolyną įstojimo.
16.	30. Lapk.	<p>Крестово дворянства восьмидесятого года имя вторым дня во шестом р. крестово наше крестово епископа Крестово Ламово Ио ревичев архиепископа семь месяцев в мие со всеми бра тскими мессами.</p>	<p>Крестово Лухни ской воеводи Ан тона Викентевича Петровича урожд ной Крестово Лух наше законных еп рухов сына радуш его года владения в деревне Матвеев Лухницкого прихода.</p>	<p>Крестово Николаевич ми Фадеев Викентевич Станислав Савром Горлицев.</p>

Vinco Jonikos gimimo metrikų įrašas Ubiškės bažnyčios metrikų knygoje 1918 m.

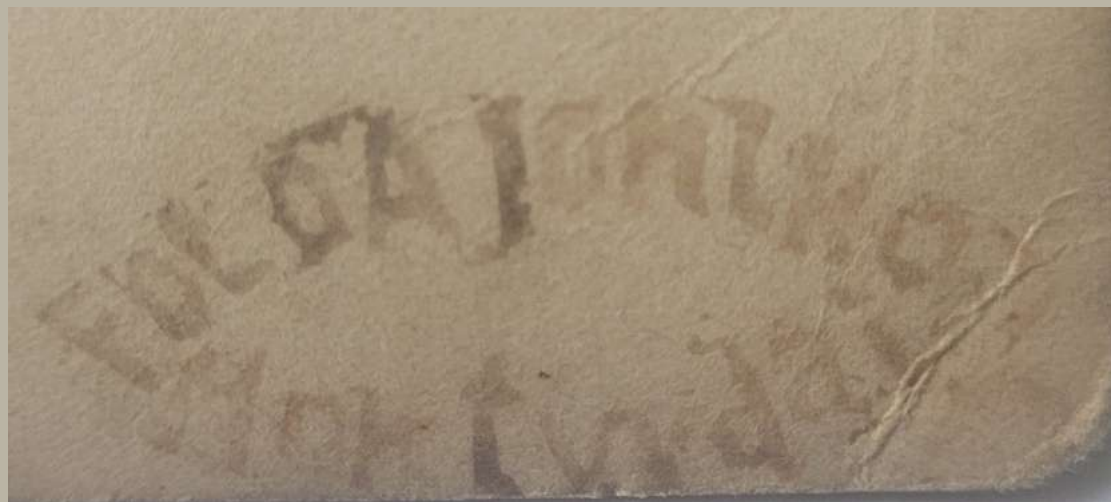
Jonikų šeima

Tarp tėvų sėdi sesuo Petrelė, už jos stovi Vincas, šalia tėvo Antanas. Apie 1937 m.

Brolis Antanas Jonikas

Mantvyduose Vincą ir jo brolių Antaną (1919-1965) vietiniai dar prisimindavo, kaip kaimo muzikantus, vakaruškų organizatorius. Broliai su kitais kaimo muzikantais turėjo sukūrę kapelą, grodavo darbų pabaigtuvėse, vestuvėse. Šeštadienio vakarais savo kieme po beržais rengdavo šokius. Brolis Antanas buvo žinomas ir kaip fotografas, kieme turėjo pasistatęs stiklinį fotografijos namelį su dekoracijomis ir visas savo nuotraukas žymėdavo specialiu žymekliu (žr. apačioje).

Antanas Jonikas

Sesutė Petrelė Jonikaitė (1933-1942) mirė dar vaikystėje.
Mergaitė labai mėgo dainuoti.

1937 m. Mantvydai,
Virvytės upėje. Antanas
Jonikas antras iš kairės.

Lėk į šiaurės šalį, Bodensee žuvėdra,
Ir slapčia nutūpki į žvaigždėtą Mastį.
Ten tu sužinosi, ar jau grįžta giedra,
Ar miškai tamsieji vis dar susimąstę.

Tris brangiausias laiškus tau čia patikėsiu
Ilgesy nupintus iš susikaupimo,
Adresas: berželiai svyra palaukėse
Ir Dievulis liūdnas pakelėse rymo.

Ten tu neieškoki kruopsčiai adresatų, -
Tik seneliui miestui bent žodelį tarki,
Tik suklyk pro kryžių palei kelią platų,
Tik nugirsk, ar gailiai mergužėlės verkia.

1947 m. savo pirmosios knygos „Trys margi laiškėliai“ pirmąjį eilėraštį Vincas Jonikas pradeda tokiais žodžiais: „Lėk į šiaurės šalį, Bodensee žuvėdra,/ Ir slapčia nutūpki į žvaigždėtą Mastį.“

Poeto Vinco Jonikos namas Mantvydų kaime, Telšių rajone. Kairėje matosi klėtelės kampas, kurioje jis mėgdavo užsidaryti ir rašyti eilėraščius.

Tėvas Antanas Jonikas (~1882–1968-04-11) savo sode
Mantvyduose. Tolumoje matosi Petrelė su mama.
Apie 1939 m.

Vincas Jonikas 1940 m. vasara.

Jonikos Amerikoje.

Iš kairės brolis Antanas Jonikas, puseserė
Marytė Biliūnaitė, tėvo sesuo Julija Biliūnienė,
Vincas Jonikas ir tėvas Antanas Jonikas.
1957 m. Amerika.

Iš kairės brolis Antanas,
centre tėvas Antanas,
dešinėje Vincas Jonikos.

Broliai Vincas ir Antanas
Jonikos savo namuose
Amerikoje.

Vincas Jonikas, gimęs 1918. V. 30 Mantvydų k. Luokės v. Telsių apsk. Nuo 1932 m. pradėjo rašinėti "Zvaigždutėje". Pirmieji eilėraščiai atspausdinti 1938 m. "Ateities Spinduliuose." Tremtyje išleido dvi eilėraščių knygas.

Dabar gyvena Brooklyne, atliekamu nuo darbo laiku rašo, bendradarbiauja "Eglutėje", "Ateityje" ir "Aiduose". Atidavė spaudai naują eilių knygą.

VYTURIŲ GIEDOJIMAS

Palaiminta bundančio ryto didybė
Ir prazystančio debesio tvinstančios varšos!
Palaiminta džiūgesio laisvė beribė
Ir mažučio snapelio vinguriuojantis garsas!

Aukštybėsna kilki, šviesa pirmutine,
Iš nakties šurpulingosios laisvės ištrūkus!
Aukštybėsna kilki, malda rytmetine,
Iš dėkingosios žemės atnašo rūko!

Palaiminta bundančio ryto skaištybė
Ir erdvojų platumo tyvuliuojantis džiaugsmas!
Palaiminta džiūgesio laisvė beribė
Ir klajojantis amžino ilgesio šauksmas!

ZIBUOKLIŲ RINKIMAS

Prilašėta palazdėse
Tų žibuoklių mėlynų —
Siekiate jų pirštais dviese,
Rasos vėjuje atvėse,
Liečiate jas lūpom dviese
Ir pasvaigstate vynu —
Prilašėta palazdėse
Tų žibuoklių mėlynų!

Rytmečio atspindžiai

UGNIES NEŠĖJOS

Alkvietėje įdegtos kempės
Grįžta sodžiun mergaitės basnirtos,
Jas pasveikina lieknose pempės,
Kvepia rytmečio vėjas ir mirtos.

Neša židiniui palaimos ugnį,
Neša šviesią svajonę kaip ugnį,
Neša bręstančią meilę kaip ugnį,
Neša giminei gyvasties ugnį.

Per pavasario žemę dar klampia,
Visagaliam tikėjime tvirtos,
Alkvietėje įdegtos kempės
Grįžta sodžiun mergaitės basnirtos.

SENI DIEVO NAMAI

Tenai medinis kryžiaus kuoras
Virš būrio ruopliu topuliu —
Sugirgžda durys, sunkiai storos,
Apaugos kiminu žaliu.

Klaupies kalbėti Tėve mūsų
Ekstazėj vystančių ievų —
Niekur taip vienas nepabūsi,
Niekur taip drauge su Dievu.

Altorių statulos išdrožtos
Grubia baudžiauninko ranka —
Bereikia, kad giesmėm suošų
Tenai senos butties tvanka.

BRANGIEJI AKMENS

Mano tėviškės dirvonouose, menu,
Pasiliko daug brangiųjų akmenų —

Jie sužvilga žalsvu kerpių smaragdu
Su ženklais piemens nuskirdusių pėdų.

Ten pabūdavo su manimi mama
Pailsėti po mišparų grįždama.

Glaudė, glostė ir vaišino meduliu,
Guodė, mokė rūpestingu žodeliu.

Jie sušvinta skaisčiu deimanto lašu
Iš akių, piemens našlaičio, vienišu—

Dar šiandien brangumą šventąjį menu
Paliktųjų savo žemės akmenų.

Vinco Jonikos eilėraščiai išėivijos spaudoje. (JAV)

Ateitis, 1951, Nr. 4, p. 126.

GROZINĖS LITERATŪROS VAKARAS BROOKLYNE

Š. m. balandžio 7 d. "Karys" su-ruošė literatūros vakarą. Brooklyno Piliesių klubo salė prisipildė beveik pilnutėlė, tas maloniai nustebino rengėjus, rašytojus ir pačius svečius. Paprastai į tokios rūšies parengimus mažai lankomasi. Ir suprantama — mažai turima laiko lietuviškai knygai, kuri visada čia pat po ranka: kur čia žmogus gaisins laiką važiuoti parengimui ir tik dėl to, kad pamatyti kas toks, ką jis parašė ir dar nespausdino, arba spausdino, bet dar nepaskaitė. Tačiau tiesioginis kontaktas tarp rašytojo ir skaitytojo yra reikalingas, ne todėl, kad žinot, jog šitą knygą parašė Petras, aš jį pažįstu, o aną Veronika, aš ją girdėjau skaitant, bet tam, kad rašytojas, o bendrai paėmus kūrėjas, gautų jam priklausomą moralinį atlyginimą už jo pastangas, įdėtą darbą ir pasiaukojimą. Būtų naivu manyti, kad gauti centai kaip honoraras už leidinius ar kūrinius (jei jie iš viso yra gaunami) yra pakankamas kūrėjui atlyginimas. Literatūros vakarai ir sudaro sąlygas tiesioginiai pajusti iš klausytojų moralinį atlyginimą už kultūrinį įnašą, kas gal ir būtų dalis atpildo ir paskatinimas tolimesniam kultūriniam darbui.

KARIO suruošto literatūros vakaro svečių dalis

Nuotr. G. Peniko

"Kario" redaktorius Z. Raulinaitis literatūros vakaro atidarymo žodyje pasveikino susirinkusius, primindamas, kad gilioj senovėj aiškėtas sakytas ar skaitytas kūrybos žodis buvo gausiai apmokamas pinigais, — šiandien, neduodami daug pinigų, atlyginkim parodydami savo susidomėjimą autoriaus kūryba.

Vakaro programą vedė J. Rūtenis.

Nedėkingiausias skaitymui laikas — programos pradžia, teko K. Gri-

gaitytei su lyrine poezija. Vis dar besiūbuojanti susitikimo pasikalbėjimų bangose publika, naujai atvykstantieji, gale salės popierių glamžymai, nustelbė ir taip jau silpną skaitančios balsą. N. Mazalaitė skaitė ištrauką iš nespausdinto romano. Gaila, kad laiko rėmuose tegalima tik ištraukas skaityti. Gv. Idenama asmeniškai pasiaukojimo tautai problema. Laukiam pasirodant viso romano. Toliau sekė K. Škėma irgi su ištrauka iš nespausdinto veikalo

Rašytojai, skaitę savo kūrinius, sėdi iš k. j. d.: A. Škėma, V. Jonikas, S. Zobarskas, K. Graudušienė, L. Žitkus, N. Mazalaitė, J. Rūtenis, J. Aistis, Ramovėnų ir svečių grupė, stovi iš k. j. d.: V. Rastenis, B. Balčiūnas, M. Raulinaitienė, Mag. K. Stalšans, Dr. A. Gerutis, K. Kepalas, J. Liaukus, p. Žitkienė, p. Gabė, p. Škėmienė, Z. Raulinaitis, L. Bileris ir A. Sparauskas.

Nuotr. V. Maželio

Nuotraukoje apačioje rašytojai, skaitę savo kūrinius. Sėdi iš kairės A. Škėma, V. Jonikas.

Karys, 1957, Nr. 5, p. 170.

ir gerą laikraštį. Kultūrinė ir religinė laisvė tenai nevaržoma, bet angliškai reikia šiek tiek mokėti. Menonitai kalba ir mokosi savo kalba, o reikalus su valdžia tvarko per savo rinktus įgaliotinius, kad negaišintų laiko nei savo tautybės. Svarbiausia, kad jie būdami europiečių kilmės, net nuo Olandijos, tame klimatae jaučiasi gerai ir jų šeimos turi po kelis vaikus.

Vasaros karščiai nesiekia augščiau New Yorko temperatūros, o vakarais atvėsta prieš vidurnaktį, miegant reikia net antklodžių. Vasaros vakarais laukai kvepia, o pavasarį žydėjimo metu, ten turėtų būti nuostabiai gražu. Tai yra taipgi svarbi sąlyga tautos dvasinei sveikatai klestėti.

PIRMI ŽINGSNIAI

Žemė ten daugumoje derlinga, bet nereikia bijoti ir nederlingo gabalo, jei grupiniai imant pasitaikytų. Žemė visada turi savo vertę, galima jai pritaikyti kitokią paskirtį. Jei atsirastų savanorių, kad galėtumėm paimti nors 10 vienetų po 100 akrų už maždaug 300 dol. už vienetą (100 akrų), tai būtų galima greit pradėti vieno kaimo statybą. Planas jau laukia.

Klausimas ne kainoje, bet žmonėse, ar yra daug tokių, kuriems savo žemė, savo sodyba ir savo darbas joje kvepia? Pradėti mažesniu mastu leidžia išvengti rizikos, pradėti mažesniu būriu bus lengviau susiklaustyti ir išvengti darbo nesklandumų. Pradžioje reikės talkos, kad skirtingų sugebėjimų žmonės savo būsimiems kaimynams padėtų, kol sodybos atsistos. Tada jau kiekvienas pagal savo iniciatyvą veiks, kad visiems būtų gera ir naudinga. Geriausia, jei atskirų vietovių ar kraštų lietuviai susitartų po mažesnę grupę ir kurtųsi Britų Hondure savuose kaimuose. Prof. K. Pakštas mano, kad reikėtų visiems rinktis Toledo apskrityje, nes ten daugiau erdvės ir prie jūros. Jis duotų platesnes žinias tokioms grupėms, kurios ištikro idėją remia. Reikalas kurtis ten yra jautresnis tiems, kurie pakliuvo į mažas lietuvių bendruomenes nutolusiuose nuo J.A.V. kraštuose arba kurie ilgisi savistovaus ir visuomeniškai lietuviško gyvenimo. Yra daug mūsų, kurie visas grįžimo viltis prarado ir nori, nors truputį vėliau pradėti žmogaus vertą gyvenimą. Britų Honduras yra Centrinėje Amerikoje iš šiaurės prie Meksikos, iš vakarų prie Guatemalos ir vakaruose skalaujamas Karibų jūros. Pasiekiamas lėktuvais, laivais ar net ir autovežimiais per Meksikos žemę. Belizė yra pagrindinis krašto miestas. Turtingesni lietuviai ten galėtų susidaryti progą prasmingos veiklos, mažiau turtingi prasigyventų ir pamiltų laisvę, neturtingi jaunieji patirtų nuotykių ir džiaugsmo, o visi bendrai padarytų, ko lietuviai dar nebandė. Vėl atgytų mummyse savo vertės pajautimas valstybinė, pilietinė drąsa ir visokia kūryba, kuriai įkvėpimo atsivertų tikros marios. Kodėl mums nepabandyti?

KARIO Redakcijos narys Vincas Jonikas (kairėje) su p. Kukučiu (deš.) ir vadovu Hondure, dairosi kur mažiau krūmų...

K A R I O S

Poeto Vinco Jonikos straipsnis, apie lietuvių kolonijos įkūrimo galimybes britų Hondure, Centrinėje Amerikoje.

Nuotrauka dešinėje: „Kario“ redakcijos narys Vincas Jonikas (kairėje) su Kukučiu (dešinėje) ir vadovu Hondure, dairosi kur mažiau krūmų.

V. Jonikas. Atsarginė tėvynė britų Hondure, Karys, 1960, Nr. 2, p. 47–48.

tas vaišių metu mus džiugino kariūnų dainomis, o šokant buvo galima prisiminti jaunystės flirtu likučius. Šeimyniškoje nuotaikoje ištirpo visi laipsniai ir diplomai, liko tik viena, didelė, nostalgiška lietuvių širdis ir gimtas žodis. Liko dar pavyzdys ir paskatas kitiems ramovėnams, kaip galima su mažu duoti publikai tiek daug.

V. Jonikas

NIAGAROS PUSIASALIS, KANADA

Artėjant šioms metams prie galo, Niagaros pusiasalio organizacijų veikla jau perkeliama ateinančių metų laikotarpiui. Labai džiugus reiškinyš, kad mūsų lietuviškasis gyvenimas neapsiriboja vien tik raumenų tampymu plieno fabrikuose, bet stengiamasi nepalūžti ir kultūringose veikimo srityse.

Šį kartą prieina eilė pasireikšti ramovėnams su Kariuomenės Sukakties minėjimu, kuris įvyks š. m. lapkričio 21 d. slovakių salėje, Page-Welland, gatvių kampe, St. Catherine Ont., Kanadoje.

Tradicinis kalakutų sportinis šaudymas įvyks š. m. gruodžio 5 d., šeštadienį, nuo 12 iki 5 val. vak. po-nyų Bellinų ūkyje, R. R. 1, Welland, Ont., Kanadoje. Jame dalyvauti yra kviečiami visi sportinio šaudymo mėgėjai. Rungtynės pasibaigus, 6 val. vak. įvyks šaudymo dalyviams bendri pietūs, kuriuose bus aptariami sportinį šaudymą liečią reikalai.

Paskutinis ramovėnų visuotinis narių susirinkimas, įvykęs š. m. birželio 27 d., yra įpareigojęs šios kadicijos valdybą suruošti pirmojo Kanadoje įsikūrusio ramovėnų skyriaus dešimtmečio paminėjimą. Dešimtmetis sukaks 1965 m. balandžio 24 d. Jame numatoma pagerbti seniausius atvykusius į Kanadą ramovėnus ir kitus nusipelnčius organizacijai asmenis. Smulkiau minėjimų programos bus paskelbtos vėliau.

Kitos organizacijos yra maloniai prašomos atkreipti dėmesį dėl parengimų datų, kad nesutaptų du parengimai tą pačią dieną.

Už gražių organizacijų bendradarbiavimą tariame iš anksto nuoširdų acių.

Niagaros Pusiasalio Ramovėnai

Viršuje: Tėvų Pranciškonų spaustu-
vės vedėjas kun. P. Giedgaudas svei-
kina Kario leidėjus ir bendradarbius.

←
Poetas Vincas Jonikas skaito savo
kūrybą Kario dešimtmečio paminėji-
me. Šalia sėdi Leonardas Žitkevičius,
kuris taip pat skaitė savo kūrybos iš
politinio humoro.

Nuotr. R. Kisieliaus

KARYS

Apatinėje nuotraukoje poetas Vincas Jonikas skaito savo kūrybą leidinio „Karys“ dešimtmečio minėjime. Šalia sėdi Leonardas Žitkevičius. (JAV)

Karys, 1964, Nr. 9, p. 286-288.

Užgeso poetas Vincas Jonikas

ALFONSAS NAKAS

Draugo 2006.09.12 numery vienas mirties pranešimas man išsprendė daugelio metų mislą. Rašoma, kad mirė Vincent Jonikas. Nepaisant iškraipytų vardų, užteko pažvelgti į jaunystės draugo gimimo datą bent viename iš kelių enciklopedinių šaltinių, kad įsitikintum, jog čia skelbiamas poeto Vinco Joniko išėjimas. Ačiū Hot Springs, AR, laidojimo įstaigai, kad teikėsi *Draugui* nusiųsti minimą pranešimą, kurį lengvai išsifruos visi, kas velionį pažinojo. Iš to mūsų kultūros istorikai patirs dar apie vieno poeto gyvenimo baigmę. Čia baigėsi ir mano paieška.

Vincas Jonikas pastebėtas jau bostoniškos LE IX tome 1956 metais; jo poetinio brendimo biografija praplesta LE XXXVI (papildymų) tome, pakartota Kazio Bradno redaguotoje knygoje *Lietuvių poezija iš-eivijoje 1945-1971*, išleistoje Čikagoje 1971 metais, na, ir galiausiai paskelbta žinyno *JAV lietuviai I* tome 1998 metais.

Velionio biografija visuose leidiniuose trumpa ir kukli. Ją skelbdamas, papildysiu ir viena kita pastaba, draugystės metais girdėtą iš paties velionio lūpų.

Vincas Jonikas gimė 1918 m. gegužės 30 d. Montvydų k., Luokės vis., Telšių aps. 1937 m. baigė Plinkščių temės ūkio mokyklą, o vėliau lavinosi savarankiškai. Prieš sovietų okupaciją dar spėjo atlikti tarnybą laisvos Lietuvos kariuomenėje ir tuo mėgo didžiūotis. Kaip dauguma mūsų antrosios bangos išėivių, 1944-ųjų vasarą su skausmu Lietuvą paliko, o, karui pasibaigus, ilgiausiai gyveno Pietų Vokietijoje. Į JAV atvykęs 1949 metais (spėju, kad), apie tris dešimtmečius, o gal ir ilgiau, gyveno Brooklyn, NY. Mirė, kaip *Draugas* skelbia, 2006 m. rugsėjo 7 dieną.

Iš mirties pranešimo čia rašančiajam, o ir kitiems buvusiems Vinco draugams paaiškėjo, kad buvo vedęs žmoną Adelę (rašoma Idelė), mirusią anksčiau už jį. Palaidotas Joplin Cemeterij. Ar mirties skelbimo gale žodžiai „with Bro“ reiškė, kad palaidotas bendram kape su broliu, dar reikia išsiaiškinti.

LE rašoma, jog Vinco bendradarbiauta ir lietuvių periodikoje: *Karyje, Ateityje, Eg-lutėje, Į Laisvę*, gal dar kitur.

Svarbiausia, kuo Vincas Jonikas išliko gyvas, yra jo poezijos rinkiniai. *Tai Trys margi laiškeliai*, išleista Freiburge, Vokietijoje, 1947; *Pakeleiviai*, Bielefelde, Vokietijoje, 1949; *Brangmens*, Brooklyn, NY, JAV, 1951; *Sielvarto raudos*, Bielefeld, Vokietijoje, 1951; iš visų minėtų knygų geriausių eilėraščių rinktinė *Lydeėjau viešnia vėtroje*, London, Anglijoje, 1968; pagaliau, mano rankose — *Skambutis*, eilėraščių rinkinys vaikams, išspausdintas Saleziečių spaustuvės Romoje, Italijoje, 1974 metais. Tai ir visas žinomas velionio Vinco Joniko poezijos derlius. Nesinori tikėti, jog, pasitraukęs į sausą, karštą Arizoną, Vincas būtų užsčiaupęs, liovsis giedoti tėvynės ilgesį. Nebent tik ilgam laikui įsiligojęs, ar kokių kitų mums nebežinomų negandų ištiktas?..

Vinco Joniko karybai būdingi, kaip trumpai taikliai pastebi Žinynas, asmeniniai išgyvenimai, tėvynės ilgesys. Jo eilavimas tradicinis, dažnai išradingas rimavimas.

Kaip poeto Vinco ir mano keliai susitiko, kaip vėl išsiskyrė? Vieną koją 1946 m. įkėlęs į Miuncheną, kita likau Biberach/Riss mieste, prancūzų zonoje, kuri nemokamai mane maitino. Tokie situacijos

buvome bene pustuziniai studentų, kurie savaitgaliais iš Miuncheno traukiniu į Biberachą važinėjom pasiimti maisto davinio. Mano padėtis buvo itin gera, nes čia turėjau veltui kambarį pas susipažintą senutę, kuri vadindavau „meine deutsche Mutter“, o ji atsiliepavo su „mein litauischer Sohn“. Tokiu būdu Biberache leisdavau ir atostogas. Dideliame senoviškam viešbutyje, Gasthaus zum Biber (taigi — užėiga pas bebrą), buvo UNNRA maisto dalinimo centras partery, o keliolikos kambarių trijuose aukštuose apgyvendinta kelios dešimtys lietuvių. Vieną mažą kambarėlį trečiame aukšte turėjo ir trys Jonikai: tėvas Antanas, vyresnysis sūnus Vincas ir kiek jaunesnis — mažągis, žiauriai kuprotas Antanas, kurį vadindavom Antaneliu.

Sužinojęs, kad Vincas rašo eilėraščius ir jau bene antrą knygą ruošia spaudai, greit su juo suartėjau ir susidraugavau. Kada tik Biberachą belankas, pas „vokišką mamą“ pernakvojęs, sėdėdavau varganam Jonikų kambarėly „Bebro“ palėpėje. Vincas ne tik neslėpdavo nuo manęs dar tebedailinamų, jau užbaigtų, ar nebaigtų ataskirų posmų, bet mielai leisdavo man juos ir skaityti, ir „kritikuoti“. Šilta, nepamirštama mudviejų draugystė tęsėsi apie dešimt metų, kol 1949-ųjų pradžioje išplaukiau per Atlantą, o Vincas su tėvu ir broliu irgi už mėnesių jau plaukė. Jeigu neklystu, tėvas Antanas mažai besidžiaugė „pažadėtąja žeme“ — jis greitai Amerikoje mirė.

Nė per dažniausiai, bet pastoviai, su Vincu susirašinėjau. Išleides *Pakeleivius*, kurių eilėraščius „padėjau“ jam kurti „Bebro“ palėpėje, Vincas vieną egzempliorių man dedikavo žemaitiškai įrašo. O kai su šeima nuvažiauvau į New York Pasaulinę parodą, Vincą susitikau lietuviškam renginy. Ten man, „mielam Draugui“ jis užrašė tik ką išėjusią rinktinę *Lydeėjau viešnią vėtroje*. Ne tiek iš paties Vinco, kiek iš Sunny Hills, FL, gyvenančių brukliniškių sužinojau, kad broliai Jonikai tenai labai vargsta. Puzvelčiui iš valdžios gavę gražų sklypą, patys savo rankomis pasistatę namą, kurį talentingas dailide Antanelis puikiai įrengęs. Deja, rajoną užplūdę kitos rasės gyventojai taip ėmę Jonikus terorizuoti, kad jie turėję išbėgti.

Ilgainiui mudviejų susirašinėjimas re-tėjo, tik kalėdiniais pasisveikinimais tapo. Visai nutrūko jau turbūt prieš porą dešimtmečių. Ir štai, 2004-ųjų vasarą, savaitei pas vaikus į Stevensville, MI, vaziuodamas, krepšin įsidėjau ne Vinco rinktinę, o *Pakeleivius*, mano stebetus jam rašant Biberache.

Skaitinėjant plūste užplūdo anų laikų nostalgija. Ėmiau splioti: gyvas dar Vincas, ar ne? Paprašyta marti dėl manęs naršė internetą, lyg kažką užčiuopė Hot Springs, bet kažką iškraipyta, netikra. Mintys apie dingusį Vincą man vėl ir vėl grįždavo. Šios vasaros pradžioje ruošiausiu siųsti *Draugui* Vinco paiešką. Deja, nebe tie laikai, kai būdavo energijos perteklius, kada ką užmanęs tuojau vykdydavau. Ne, nebe tie laikai!..

Ir štai — *Draugas* pranešė, kad buvusio draugo Vinco nebėra...

Dabar jau tu niekad niekur nebedingsi, Vincai. O man irgi jau nepailgas, tavo eiles skaitinėjant...

Tik visgi baigdamas noriu pasibarti. Hot Springs, AR, lietuviai, kodėl per dešimtmečius slepėte Vincą Joniką? Kodėl jo spaudoje nepaminėjote, bent amžiaus apvalius dešimtmečius švenčiančio? Negi nežinojote, kad pas save turite jau trų poeta, parašiusį pustuzinį knygelių? Negi nežinojote?! Viliuosi, kad ji palaidoje atsiliepsite! ♦

VINCAS JONIKAS

SMILKSTANČIOS VALANDOS

Tu atsiliepk, sesuo, šventų laikų,
Sugriauto aukuro skaisči mergaite,
Tai nebebus vienam budėt klauku,
Nedegins akmenys įkaitę.

Tu sučiulbėki volunge džugia,
Sugrįždama rytais prie mano langų,
Tai saulė vėl per dieną nebege,
Nors debesys aptemdys dangų.

Tu sušlamėk rožę bent nuo kapų,
Pavasariai palaidoti kur ilsis,
Tai gal ano žydėjimo kvapu
Man širdį alpstančią užpils.

1947.III.10 *Lietuvių poezija*

LAIŠKAS IŠ ANAPUS

Nėra nei rašalo, nei popierio, nei pirštu, —
Širdin rašau tau širdimi:
Laisvę mylėdamas, už ją šią naktį mirštu,
Rūšiam patrankų gaudime.

O tu neliusk, miela kai našlę širdį gelia, —
Nuo kapo mosiu kleveliu,
Žvaigžde nukrisdamas padėsiu rasti kelią
Tarp susipynusių kelių.

Ateis pavasaris, tave su juo lydėsiu
Nubrendant paupio rasa.
Nusikinsi putina, — tai lūpos manosios atvėse
Bučiuos tau kvepiančias kasas.

Jau pradalgėm puriom tau lankos klosis,
Po kojom šienas bus trapus, —
Žiogelio smuiku svajonę tolimą smuikuosiu
Arti, po vystančiu lapu.

Nedrumsk širdies mintim apie kareivį,
Užpiltą tėviškės žeme.
Dabar — sudievi! Tebūna tau gerai vis,
Teneslegia skliautai žemi.

1941.VII.10 iš rinkinio *Pakeleiviai*

NEŽINOMO TĖVO RAUDA

Sūnau! Tu lengvutis, mažytis,
Kaip mamai užmigęs ant skreito,
Suspėjai krauju nudažyti
Žemelę taip greitai, taip greitai ---

Sūnau! Tau reikėtų pakilti,
Atmušti kalėjimo skląstį,
Paskiau į geltonąją smiltį
Dar mano senatvę užkasti ---

Sūnau! Tu kaip mamos į lingę
Esi čia paguldomas žemėn ---
Užgeso sapnai spindulingi,
Išsėkis ramybėje, amen.

1948.X.10 iš rinkinio *Pakeleiviai*

Alfonso Nako nekrologas poetui Vincui Jonikai.

A. Nakas, Užgeso poetas Vincas Jonikas
[nekrologas]/Draugas, 2006-10-28, šeštadieninis
priedas p. 5-6.

Vincas su paties pasigaminta bandža Floridoje apie 1982 m.

Vincas Jonikas Hot Springso pensionate.

Šaltiniai ir literatūra

1. https://www.draugas.org/archive/2006_reg/2006-10-28-PRIEDAS-DRAUGAS-i9-16.pdf
2. <https://www.partizanai.org/failai/pdf/O1Karys/Karys-1960-2.pdf>
3. <http://www.partizanai.org/failai/pdf/O1Karys/Karys-1957-5.pdf>
4. <https://partizanai.org/failai/pdf/O1Karys/Karys-1964-9.pdf>
5. <https://www.spauda.org/ateitis/archive/1951/1951-nr04-ATEITIS.pdf>
6. Paliktos pėdos [Rankraštis] : Poetas Vincas Jonikas 1918-2006 : kraštotyros darbas / parengė Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos Kaunatavos filialo bibliotekininkė Vilija Jocienė, 2016, Kaunatava.
7. JAV lietuviai: biografijų žinynas. t. I, Vilnius, 1998, p. 399.
8. Jonikas, V., Trys margi laiškėliai, Freiburgas, 1947.
9. Vaivada, V., Telšiai. Straipsniai ir istorijos dokumentai, Vilnius, 1994, p. 318.